

HAVAINTOJA SUOMEN KIELEN PROSODISTEN PIIRTEIDEN OPPIMISESTA TIETOKONEAVUSTEISELLA ALKEISKURSSILLA

Suomi toisena kielenä -alan tutkimuk-
sissa on kiinnitetty varsin vähän huomiota ääntämisen ja puhutun kielen opettamisen ja oppimisen kysymyksiin. Samoin uuden tekniikan suomen kielen opetukselle tarjoamien mahdollisuuksien ja jo opetuksikäytössä olleiden tietokone- ja verkko-ohjelmien käytön tutkiminen on ollut vielä vähäistä. Esitän tässä yhden suomen alkeita opiskelleen ryhmän oppimisen tuloksia yliopiston kurssilla, jossa opetuksen tukena on käytetty ääntämisen ja etenkin puheen prosodisten piirteiden harjoitteluun tarkoitettua verkko-ohjelmaa.

ÄÄNTÄMISEN OPETUSTA TIETOKONEEN AVULLA

Tukholman yliopiston suomen kielen professori Erling Wande ja foneetikko Gábor Harrer ovat kehittäneet alun perin ruotsin kielen alkuopetuksen ja oppimisen apuvälineeksi RSI (*repetitiv synkron imitation*) -metodilla toimivan cd-rom-ohjelman. Ohjelmaa on myöhemmin laajennettu myös muiden kielten, kuten suomen kielen, ääntämistä ja puhumista edistävään itseopiskeluun. RSI-menetelmä perustuu pohjimmil-

taan unkarilaisen musiikkipedagogin Zoltán Kodályin ideoihin ja metodeihin. Menetelmän peruslähtökohtana on kuullun tekstin ääntämisen toistaminen samanaikaisesti mallin kanssa samaan tapaan kuin musiikin opetuksessa lauletaan tai soitetaan yhtä aikaa opettajan kanssa. Kielten opetuksessa metodi soveltuu rytmin ja kielen muiden prosodisten piirteiden opettamiseen. RSI:n avulla suomenoppija voi harjoitella muun muassa äänneiden kvantiteettia, kvaliteettia, kielen rytmiä ja sävelkulkua, yksittäisiä sanoja tai kokonaisia lauseita. Ohjelma toimii nykyään verkkoympäristössä nimellä Loop Talk¹, ja se sisältää opetusmateriaalin lisäksi joitakin työskentelyn seurantaan helpottavia osia, muun muassa harjoitustuntien laskurin, keskustelukanavia, kielpelin ja ruotsin kielen foneettisten erityispiirteiden esittelyn sekä useita dialogeja erilaisilla tunnelatauksilla esitettynä.

Helsingin yliopiston suomen kielen laitoksen ulkomaalaisopetuksessa RSI:tä on käytetty Suomi 1- ja Suomi 2 -kurssien opetuksen tukena vuodesta 1995, ja vuodesta 2001 kursseilla on ollut käytössä ohjelman uudistettu verkkoversio Loop Talk.

¹ Ohjelma löytyy osoitteesta <http://www.looptalk.com>.

Osallistuin keväällä 2001 pidettyyn tietokoneavusteiseen suomen kielen alkeiskurssiin kurssiassistenttina. Oppimisen ohjauksen ja seurannan lisäksi sain mahdollisuuden tutkia opiskelijoiden ääntämisvalmiuksia ja heidän puheensa prosodisten piirteiden kehittymistä lukukauden kestäväällä kurssilla. Tarkasteluni kohteena oli myös RSI-metodilla toimivan ääntämisopetusohjelman käyttö oppijoiden ja kurssin opettajan sekä kurssiassistentin kannalta. Työstäni valmistui pro gradu -tutkielma (Straszer 2002), jonka tuloksista raportoin seuraavassa.

KURSSILAISTEN TAUSTA, TUTKIMUSAINEISTO JA TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Tutkimukseeni osallistui 14 aikuisopiskelijaa. Ryhmä oli ikänsä, kulttuuritaustansa, vieraan kielen opiskelutottumuksiensa ja motivaationsa puolesta melko kirjava. Ryhmän ikäjakauma oli 19–55 ja keski-ikä 27,8 vuotta. Kurssilaisista kolmen opiskelijan äidinkieli oli amerikanenglanti; muiden äidinkielet olivat arabia, espanja, heprea, kiina, liettua, norja, puola, ranska, saksa, un-kari ja venäjä. Kurssilaisilla oli yhtä opiskelijaa lukuun ottamatta kokemusta ainakin yhden vieraan kielen opiskelusta ja toisen tai vieraan kielen käytöstä, ja puolet oli opiskellut aiemmin jopa useaa vierasta kieltä. Informanttini olivat hyvin motivoituneita aloittamaan suomen kielen opinnot saavuttaakseen omasta mielestään sujuvan suomen kielen taidon, jolla selviytyy jokapäiväisten asioiden hoitamisesta. Opiskelijoiden suunnitelmat Suomessa oleskelun pituudesta vaihtelivat muutamasta kuukaudesta useisiin vuosiin ja avoittumisen myötä jopa pysyvästi maahan jäämiseen. Suurimman osan ensisijaisena päämääränä oli oppia suomea opintojen edistämisen ja suomalaista tiedemaailmaa kohtaan tunnetun mielenkiinnon tähden.

Tutkimukseni aineistona oli informanttien nauhoitettu puhe kielenopiskelun alkuvaiheesta, kurssin alusta tammi-helmikuussa 2001, ja kurssin sekä 10–15 tunnin Loop Talk -harjoittelun lopusta toukokuussa 2001. Nauhoitusaineisto sisälsi siis kurssilaisten lukupuhetta, joka koostui pienistä dialogijaksoista Olli Nuutisen (1979) *Suomea suomeksi 1* -oppikirjan ensimmäisistä seitsemästä kappaleesta. Tästä aineistosta valitsin tarkasteltavaksi 16 sellaista puhunoksen osaa, jotka edustavat suomen kielen prosodian kannalta keskeisimpiä lause-tyyppejä ja jotka esiintyvät myös Loop Talkissa mallia antavan syntyperäisen suomenpuhujan puheessa intonaatioiltaan vaihtelevimpina. Tutkimukseni aineistoon kuului myös kaksi kyselyä. Ensimmäinen oli opiskelijoiden kielitaustaa kartoittava kysely niistä yksilöllisistä tekijöistä, jotka voivat vaikuttaa kunkin oppijan ääntämiseen sekä Loop Talkin käytön aikana tapahtuvaan suomen kielen ääntämisen oppimiseen. Toisen kyselyni laadin kurssin loppupuolella, ja siinä pyysin opiskelijoilta palautetta kurssista ja etenkin Loop Talkin käytöstä. Tässä kyselyssä opiskelijat pääsivät myös itse arvioimaan omaa työskentelyään ja kurssilla saavutettuja tuloksia. Tutkimukseni aineistona olivat myös kurssiassistenttina pitämäni päiväkirja sekä nauhoitettu kurssin opettajan haastattelu, jossa tämä kertoi opiskelijoiden työskentelystä ja kurssin saavutuksista.

Tarkastelin nauhoittamieni puhunnosten osien prosodiaa kurssilaisten lukupuhunnassa Praat-puheenkäsittelyohjelman avulla sekä kurssin alun että kurssin lopun tuotoksissa. Vertasin näitä opiskelijoiden alku- ja loppuvaiheen puhejaksoja, yhteensä 188:aa kappaletta, Loop Talk -verkko-opetusohjelmaan asennettuihin, natiivin lausumiin malleihin. Tulokset kokosin yhteen taulukkojen avulla ja tarkastelin niitä sekä aineistolähtöisesti, puhejaksot lause-

tyypeittäin jaoteltuina, että kunkin oppijan saavutuksen mukaan. Ääntämisen oppimisenä pidin kaikkia niitä muutoksia, jotka tapahtuivat mallin mukaiseen suuntaan.

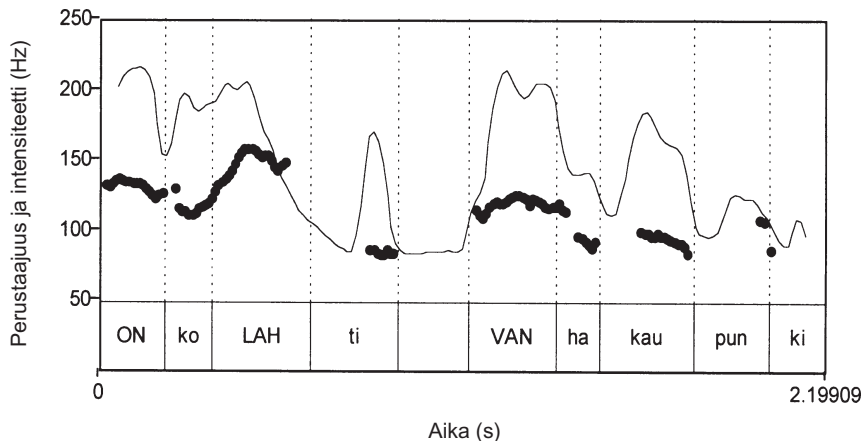
MITÄ OLI MAHDOLLISTA OPPIA?

Aineistosta valitsemani 16 puhunnoksen osaa jaoin ryhmiin. Näistä 16 puhejaksosta neljä oli väitelauseita, yhdeksän kysymyslauseita ja kolme huudahduksia. Väitelauseista tarkastelin 26 tuotosta. Kysymyslauseet jaoin kolmeen ryhmään, hakukysymyksiin (esimerkiksi *Millainen kaupunki Savonlinna on?*), kaikukysymyksiin (esimerkiksi *Anteeksi, mikä?*) ja vaihtoehtokysymyksiin (esimerkiksi *Onko se kiva kaupunki?*). Hakukysymyksiä oli aineistossani neljä kappaletta, ja tarkastelin niitä 20 tuotoksessa. Erilaisia kaikukysymyksiä taas oli kolme, ja niitä esiintyi opiskelijoiden tuotoksissa 8 kappaletta. Vaihtoehtokysymyksiä oli kaksi, ja tarkastelin niitä 20 tuotoksessa. Huudahduksia ja huudahdusten kaltaisia ilmauksia oli kolme, ja niiden tuottamisen oppimista tutkin haku- ja vaihtoehtokysymysten tavoin 20 tuotoksessa. Jokaisesta puhejaksosta tarkastelin siis kahta, kurssin alun ja kurssin lopun tuotosta. Tut-

kimukseni päätuloksena oli, että väitelauseista 69 %, kysymyslauseista 79 % ja huudahduksista 35 % tuotettiin kurssin lopussa Loop Talkin mallin mukaisesti. Kurssilaiset oppivat parhaiten hakukysymysten prosodian (87 %), kun taas kaikkein vaikeimmin opittaviksi osoittautuivat huudahdukset, jotka olivat pääasiassa lyhyitä, yksisanaisia lauseita. On kuitenkin otettava huomioon, että epätasainen jakauma eri lausetyyppien kesken on saattanut hieman vaikuttaa näihin tuloksiin.

Seuraava Praat-puheenkäsittelyohjelman avulla piirretty esimerkki kuvaa yhden vaihtoehtokysymyksen syntyperäisen kienlenpuhujan lausumana (kuva 1) ja saman kysymyksen yhden opiskelijan tuottamana kurssin alussa (kuva 2a) ja kurssin lopussa (kuva 2b). Kuvissa pystyakselilla on perustaaajuus ja intensiteetti. Perustaaajuus kuvaa sävelkorkeuden muutoksia ja intensiteetti äänen voimakkuutta. Vaaka-akseli kuvaa aikaa. Kuvissa paksu viiva esittää perustaaajuuden vaihtelua ja kapeampi viiva kuvaa intensiteettiä. Perustaaajuusviiva on näkyvässä vain soinnillisten ääniteiden kohdalla. Kuvien alla isoin kirjaimin merkityt kohdat esittävät kuvatun tuotoksen painotettuja tavuja.

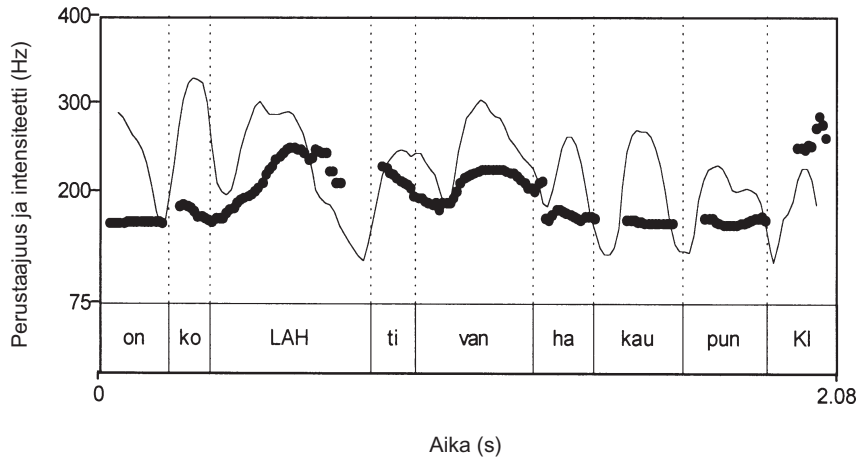
Kuva 1. ONko LAhti VANha kaupunki. Natiivipuhujan mallituotos.

Syntyperäisen miespuhujan lausumana kysymyslause *Onko Lahti vanha kaupunki?* alkaa suhteellisen korkealta, ja kysymyspartikkelin kohdalla on kuultavissa sävelkorkeuden lasku. Lauseen ensimmäinen perustaajuuden nousu on *lah*-tavulla, jon-

ka jälkeen käyrä laskee hieman ja nousee tauon jälkeen painollisesti alkavalla ja ponnekkaalla tavulla *van*. Adjektiivin toisella tavulla on kuultavissa sävelkorkeuden lasku. Se on nähtävissä myös kuvan perustaajuuskäyrässä. Lausuma päättyy narinaan.

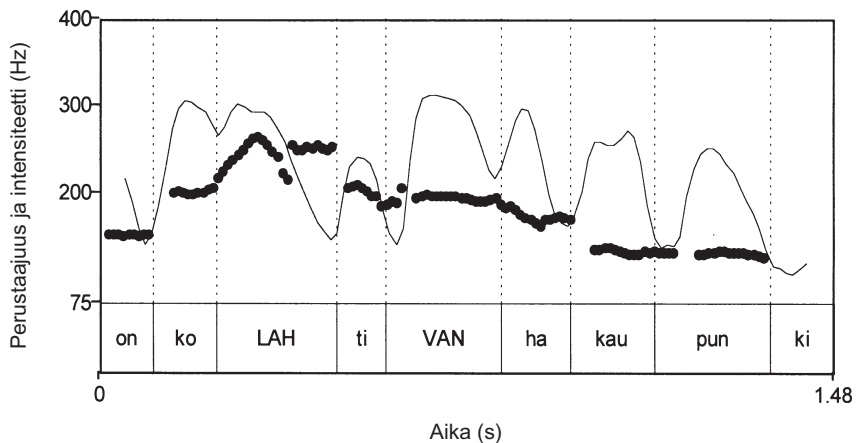
Kuva 2a. onko LAhti vanha kaupunki. Opiskelijan tuotos kurssin alussa.

Kurssin alun tuotoksessa (kuva 2a) arabiankielinen miesopiskelija painottaa tavuja *lah* ja *ki*. Tavun *ki* kohdalla on kuultavissa huomattava sävelkorkeuden nousu. Se on

myös nähtävissä kuvan perustaajuuskäyrässä. Vaikka tavun *van* kohdalla on kuvassa nähtävissä sekä perustaajuuden että intensiteetin nousu, tavu ei kuulosta painolliselta.

Kuva 2b. onko LAhti VANha kaupunki. Opiskelijan tuotos kurssin lopussa.

Harjoitusten jälkeisessä tuotoksessa (kuva 2b) on jo paljon parannusta, sillä lauseen painotus muistuttaa enemmän mallilauseetta: pääpaino on *lah*-tavussa. Tämä näkyy myös kuvassa sekä perustaajuuden että intensiteetin nousuna. Toinen painolliselta kuulostava tavu on mallin mukaisesti adjektiivin *vanha* ensimmäinen tavu. Siinä perustaajuuskäyrä nousee vain vähän. Intensiteetin lisäys on huomattava. Lauseen aloitustavu ei ole vielä täysin mallin mukainen. Mutta koko lauseen sävelkulku on muuttunut ja korjaantunut niin, että lause päättyy mallivirkkeen kaltaiseen laskuun ja jopa suomen kielelle tyypilliseen narinaan. Oppijan toinen tuotos kuulostaa jo suomalaiselta.

Kaikista tutkituista tuotoksista 60 prosentissa (n = 94) ääntäminen parani verkko-ohjelmalla tehostetun kurssin aikana. Tuotoksista vain noin 6 prosenttia oli tuotettu kurssin alussa mallin mukaisesti, kun harjoitusten jälkeen tuotoksista lähes kolme neljäsosaa oli jo natiivin mallin mukaisia.

KETKÄ PÄÄSIVÄT PARHAISIIN TULOSSIIN?

Ääntämisen oppimisen taustalla vaikuttavat monet kielenulkoiset ja kielensisäiset tekijät. Kielenulkoisiin tekijöihin luetaan muiden muassa muisti, oppijan motivaatio, motoriikka sekä opetustilanteeseen ja opetusjärjestelyihin liittyvät seikat. Ääntämisen oppimiseen vaikuttavista kielensisäisistä tekijöistä tärkeimpinä pidetään oppijan foneettista tietoa, kuten kielenoppijan omia kohdekielen ääntämiseen liittyviä hypoteeseja sekä tietoa toisesta tai toisista kielistä. Oppijan äidinkielen äännejärjestelmällä sekä kohdekielen ja äidinkielen välisellä fonologisella suhteella katsotaan olevan hyvin keskeinen rooli uuden kielen ääntämisen oppimisessa (mm. Aalto ym.

1997; Bannert 1990; Hintikka ja Hämäläinen 1994; Vihanta 1990). Toisen kielen oppiminen on siten yksilöllistä, ja on syytä tarkastella tutkimukseni tuloksia ottaen huomioon kunkin oppijan taustat. Kokoon seuraavassa yhteen ensin havaintoja siitä, miten ääntämisen oppimisessa menestyivät ne ryhmäni opiskelijat, joilla oli jo aikaisempaa kokemusta vieraan kielen opiskelusta ja joilla oli entuudestaan tietoa suomen kielestä. Sen jälkeen esitän havaintoja äidinkielen, opiskelumotivaation ja musikaalisuuden vaikutuksista, ja lopuksi kerron kurssilla parhaiten menestyneiden opiskelijoiden taustoista.

Opiskelijoista ne, joilla oli muita enemmän kokemusta vieraiden kielten opiskelusta, eivät päässeet parempiin tuloksiin kuin muut, vaan heidän onnistumisensa vaihteli suuresti, 17 ja 100 prosentin välillä. Kuitenkin ne muutamat opiskelijat, jotka ilmoittivat kurssin alussa olevansa kaksikielisiä, onnistuivat keskimääräistä hieman paremmin. Toisaalta eräs opiskelija, jolla ei ollut aiempaa kokemusta vieraiden kielten opiskelusta, menestyi kurssilla melko hyvin ja onnistui myös tuottamaan tarkastelemistani lauseista 71 % mallin mukaisesti. Suomi 1 -kurssi oli alkeiskurssi, mutta siitä huolimatta kuusi opiskelijaa kertoi opiskelleensa suomea aikaisemmin. Vastoin oletusta he eivät kuitenkaan menestyneet ääntämisen oppimisessa muita paremmin, vaan heidän tuloksensa oli keskimäärin ryhmän keskitasoa huonompi (63 %). Heidän tuloksensa oli siis heikompi kuin muiden, vasta tällä kurssilla suomen kielen opiskelunsa aloittaneiden tulos (70 %). Tämä puolestaan vahvistaa oletuksen siitä, että kielenopiskelun alussa muodostuneista ääntämisrutiineista on vaikea päästä eroon opiskelun myöhemmässä vaiheessa (esim. Jönsson-Korhola 1995; Vántinen 1996).

Oppijan äidinkielen äännejärjestelmä

sekä kohdekielen ja äidinkielen välinen fonologinen suhde on tärkeä kielen ääntämisen oppimisessa, sillä toisen kielen oppija hahmottaa aina opittavaa kieltä oman äidinkielenä foneemijärjestelmän muodostaman suodattimen läpi (esim. Hintikka ja Hämäläinen 1994: 137; Richardson 1993: 45; Wiik 1981: 190–193). Usein viitataan siihen, että äidinkielen ja kohdekielen fonologian samankaltaisuuden myötä kasvavat myös oppijan sisäiset valmiudet ja edellytykset omaksua toisen kielen ääntämijärjestelmää (esim. Eloranta 1993). Wiik (1981: 192) kuitenkin huomauttaa, että äidinkielen ja kohdekielen välinen erilaisuus ei aina tarkoita vaikeutta, vaan laadultaan pieni foneettinen erilaisuus saattaa usein olla vaikeampaa poistaa kuin suuri foneettinen ero. Richardson (1993: 45) viittaa myös siihen, että on lukuisia esimerkkejä siitä, miten kielenoppijat suurista foneettisista eroista huolimatta ovat omaksuneet kohdekielen ääntämisen melkein syntyperäisen tavoin. Tutkimukseni tulos tukee kahta viimeksi mainittua väitettä, sillä tässä opiskeluryhmässä germaanisten ja seemiläisten kielten puhujat sekä puolankielinen opiskelija saavuttivat parhaat tulokset.

Tutkimassani ryhmässä selvästi parhaiten menestyivät ne opiskelijat, jotka olivat hyvin motivoituneita oppimaan ja osallistui-
tuivat aktiivisesti harjoituksiin sekä käyttivät suomea säännöllisesti kurssin ulkopuolellakin. Muiden muassa Richardson (1993: 45) ja Sajavaara (1999: 74) arvelevat, että äidinkieltä merkittävämpi tekijä opittavan kielen ääntämisen omaksumisessa saattaa olla juuri se, kuinka oppija osallistuu elinympäristönsä sosiaaliin käytänteisiin ja missä määrin hän on tekemisessä kohdekielisen puheen kanssa. Oppijan asenteiden ja identiteetin mukaiset tavoitteet ovat myös hyvin keskeisiä oppimisessa (ks. Lauranto 1995: 99; Martin 1995: 558).

RSI-metodi perustuu musiikkipedago-

gisiin ideoihin. Musikaalisuudella väitetään olevan yhteys toisen ja vieraan kielen prosodian omaksumiseen, ja teatteriharrastuksen väitetään taas vaikuttavan matkimisen taitoon. Fonetikkojen mukaan (ks. Ojanen 1990: 5–8; Otonkoski 1984: 3, 122–127) puhutun kielen ominaisuudet ovat verrattavissa musiikin peruskeinoihin, sillä kielessä aika-, voima- ja värähtelytaajuussuhteet luovat pohjan prosodialle samalla tavalla kuin ne luovat pohjan myös musiikin rytmille, agogiikalle eli aikamitan pienelle muuntelulle, dynamiikalle ja melodialle. Pienessä tutkimusaineistossani ei ole vahvaa näyttöä siitä, että musiikkia ja teatteria harrastaneet opiskelijat olisivat onnistuneet matkimisessa muita huomattavan paljon paremmin, mutta heidän kokonaistuloksensa olivat keskimääräistä hieman parempia.

Ääntämisen oppimiseen kietoutuu hyvin moni asia. Tällä alkeiskurssilla parhaiten menestyneitä opiskelijoita voi kuitenkin luonnehtia seuraavasti: Heille on yhteistä se, että heillä oli jo aiempaa kokemusta vieraiden kielten opiskelusta ja he olivat aiemmin kuulleet puhuttavan suomea, vaikkakin aloittivat suomen kielen opintonsa vasta tällä kurssilla. He käyttivät suomen kieltä oppituntien ulkopuolellakin ja kuuluivat parhaiten motivoituneisiin kurssilaisiin. He olivat myös musiikin harrastajia.

OPPIMISEN, TYÖSKENTELYTAVAN JA OPETUSMETODIN ARVIOINTIA

Kyselyssä opiskelijat arvioivat oppineensa parhaiten ääntenlaatuun liittyviä piirteitä, kuten *y*-, *ö*- ja *r*-äänteiden sekä *a*- ja *ä*-äänteiden erottamista, ja prosodiasta pitkien äänteiden ja erilaisten vokaali- ja konsonanttityhtymien ääntämistä. Monet mainitsivat palautteissaan myös sen, että he olivat harjoitusten avulla huomaamattaan oppineet erilaisia fraaseja, idiomeja, kieliopillisia rakenteita ja lauseintonaatiota. Myös

LOPUKSI

kurssin opettaja arvioi, että ohjelman käytön avulla opiskelijoiden artikulointi kehittyi ja ne, jotka harjoittelivat paljon, pääsivät myös selkeämpään ääntämykseen ja heidän puheensa painotus ja intonaatio muutuivat suomen kielen mukaisiksi. Harjoittelun myötä opiskelijoiden kynnys puhumiseen madaltui.

Tietokoneen käyttö toi vaihtelua perinteisen luokkahuoneopiskelun arkeen, ja se oli sekä kurssilaisten että kurssin opettajan mielestä hyödyllinen ja mieluisa kokemus. Opiskelijat kiittivät tietokonetta ja verkossa toimivaa ohjelmaa myös siitä, että sen avulla he saivat harjoiteltua niitäkin kappaleita, joita käsitteleviin oppitunteihin he eivät olleet ehtineet osallistua. Vaikka opiskelijat kokivat itse verkko-ohjelman sisällön välillä pitkästyttäväksi, he pitivät työskentelytavasta. Kaikki olivat yhtä mieltä siitä, että he vastaisuudessaakin mielellään tehostaisivat kielenopiskelua samanlaisen metodin avulla.

RSI-metodi osoittautui tehokkaaksi suurimmalle osalle opiskelijoista ääntämisen oppimisessa. Matkiminen opetusmenetelmänä antaa hyvät mahdollisuudet edistää ääntämisen oppimista, mutta kaikki eivät välttämättä aina pääse sen avulla tavoitteen mukaiseen ääntämiseen. Matkiminen palvelee kuitenkin sujuvaan kielenkäyttöön, ymmärrettävyyteen ja ymmärrettäviksi tulemiseen pyrkimistä ja palkitsee niin oppijaa kuin opettajaa. Loop Talk on itseopiskeluohjelma, mutta koska siinä ei ole oppimisen edistymisestä tiedottavaa palauteosiota, opiskelua ohjaavan opettajan työpanos — työskentelyn jatkuva seuranta ja kielenoppijan opiskeluasenteisiin ja motivaatioon vaikuttava säännöllinen palautteen antaminen — on korvaamattoman tärkeä. Opettajan antaman palautteen avulla oppija pääsee tiedostamaan tekemänsä virheet ja saa vihjeitä siitä, miten päästä asetettuihin tavoitteisiin.

Työni oli tapaustutkimus, koska tutkimukseni kohteena oli yksi ryhmä, joka osallistui tavallisen kurssiopetuksen yhteyteen liitettyyn opetus- ja oppimiskokeiluun. Tutkimukseni tarkoituksena ei ollut laatia kattavaa esitystä kaikkien suomenoppijoiden ääntämisen ominaispiirteistä, vaan tavoitteenani oli esitellä vain tässä yhdessä opetusryhmässä esiintyviä ääntämispiirteitä sekä niiden muuttumista kurssin aikana. Tutkimukseni tarkoitus ei myöskään ollut kyseenalaistaa tai laajemmin pohtia syntyperäisen ääntämismallin yleispätevyyttä. Kontekstihan määräsi ilmaisutapaa, josta syntyperäiset kielenpuhujat tekivät omaa tulkintaa. Aineistoni analyysissä tarkastelin pääasiallisesti puheen intonaatiota, mutta aineiston käsittelyn aikana kiinnitin huomiota myös muihin prosodisiin ja joihinkin äänen laadun piirteisiin. Havaitsin, että ohjelman avulla opiskelijoilla oli mahdollisuus oppia intonaation lisäksi muitakin kielen prosodisia piirteitä. Merkittäväntä oli, että opiskelijat oppivat vokaalien ja konsonanttien pituuksia. Ohjelman käytön ansioksi voi lukea myös sen, että jotkut oppivat parantamaan joidenkin yksittäisten äänneidenkin tuottamista. Tutkimuksen tulosten mukaan kurssiin osallistuneista opiskelijoista 78 % pääsi kurssin alussa asetettuun oppimistavoitteeseen, sillä suurimmassa osassa heidän kurssin jälkeistä tuotostaan tapahtui parannusta.

RSI-metodilla toimivan verkko-ohjelman käyttämisellä saavutetut tulokset osoittavat, että jo alkeiskurssin oppijat voivat omaksua sellaisia ääntämisen piirteitä, joiden avulla saa valmiuksia sujuvaan kielenkäyttöön. Tutkimukseni tulosten perusteella olen sitä mieltä, että suomen kielen alkeiden opetuksessa tulisi kiinnittää paljon huomiota jokaisen yksittäisen oppijan kielen tuottamiseen sekä äänteellisten ja prosodis-

ten piirteiden huolelliseen harjoitteluun. Ääntämisen opettelu tulisi palvella sujuvaa kielenkäyttöä, ymmärrettävyyttä ja ymmärretyksi tulemistä. Opetettaessa suomea toisena tai vieraana kielenä tulisi opetuksen lähtökohtana olla viestintätaitojen harjoittaminen ja sen osana ääntämiseen ja prosodiaan perehdyttäminen niin, että oppijaa kannustetaan käyttämään kieltä niin, että hän osaa kuvata ja osoittaa omia tunteitaan sekä ilmaista itseään luovasti kaikissa vuorovaikutustilanteissa. Tutkimukseni osoittaa myös, että tavallisen luokkaopetuksen ohella on hyödyllistä käyttää opetusta täydentäviä, ääntämisvalmiuksia edistäviä itseopiskeluun soveltuvia työvälineitä.

Matkalla toisen kielen ääntämisen oppimiseen oppijan ottamat ensiaskeleet ovat hyvin tärkeitä. Suomenoppija tarvitsee ensikielen oppijan tavoin mallia ja tilaisuuksia harjoitella, leikkiä kielellä ja matkia näkemäänsä ja kuulemaansa. Matkalle lähtiessään kielenoppija tarvitsee paljon opastusta suomen kielen äännerakenteeseen ja prosodisiin piirteisiin tutustumiseen. Hänen on myös saatava tukea, aikaa ja hyviä työkaluja oppimiseen. ■

BOGLÁRKA STRASZER

Sähköposti:

boglarka.straszer@helsinki.fi

LÄHTEET

- AALTO, EIJA – LATOMAA, SIRKKU – SUNI, MINNA 1997: Suomi toisena ja vieraana kielenä — tutkittua ja keskusteltua. – *Virittäjä* 101 s. 530–561.
- BANNERT, ROBERT 1990: *På väg mot svenskt uttal*. Lund: Studentlitteratur.
- ELORANTA, LEENA 1993: *Fonologisen prosessoinnin merkitys vieraan kielen oppimisessa. Voidaanko lisäopetuksella parantaa ennustetta?* Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston fone-

tiikan laitos.

- HINTIKKA, ANNA-MAIIJA – HÄMÄLÄINEN, EILA 1994: Suomea ulkomaalaisen suuhun. – Minna Suni & Eija Aalto (toim.), *Suuntaa suomenopetukseen — tuntumaa tutkimukseen* s. 137–149. Korkeakoulujen kielikeskuksen selosteita n:o 4. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- JÖNSSON-KORHOLA, HANNELE 1995: Uusi suomen kielen ääntämisohjelma ulkomaalaisille. – Kirsti Lehtinen (toim.), *Uudistuva korkeakouluopetus. Yliopistonlehtorien liiton kokoomia opetuskokeiluhankkeita 1994–95* s. 57–60. Helsinki: Finn Lectura.
- LAURANTO, YRJÖ 1995: Normi, rekisteri ja S2-opetus. – *Virittäjä* 99 s. 261–263.
- MARTIN, MAISA 1995: Kuka osaa suomea? – *Virittäjä* 99 s. 554–559.
- NUUTINEN, OLLI 1979: *Suomea suomeksi 1*. Toinen korjattu painos. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- OJANEN, ANNA-KAISA 1990: *Kielellisen kehityksen ja musikaalisuuden suhteesta toisiinsa sekä musiikkiterapiasta puheterapiassa*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston fonetiikan laitos.
- OTONKOSKI, PIRKKO-LEENA 1984: *Fonetiikka laulajille*. Sibeliuksen Akatemian koulutusjulkaisuja 2. Helsinki: Sibelius-Akatemia.
- RICHARDSON, ULLA 1993: Näkökulmia puhutun suomen oppimiseen ja opettamiseen. – Eija Aalto & Minna Suni (toim.), *Kohdekielenä suomi. Näkökulmia opetukseen* s. 33–50. Korkeakoulujen kielikeskuksen selosteita n:o 1. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- SAJAVAARA, KARI 1999: Toisen kielen oppiminen. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kielenoppimisen kysymyksiä* s. 73–102. Soveltavan kielentutkimuksen teoriaa ja käytän-

- töä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- STRASZER, BOGLÁRKA 2002: *Matkalla suomen kielen ääntämisen oppimiseen. Alkeisoppijoiden puheen prosodisten piirteiden kehittyminen tietokoneavusteisella kurssilla*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- VIHANTA, VEIJO V. 1990: Suomi vieraana kielenä foneettiselta kannalta. – Jorma Tommola (toim.), *Vieraan kielen ymmärtäminen ja tuottaminen* s. 199–225. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja nro 48. Turku: AFinLA.
- VÄNTTINEN, KIRSI 1996: Aittoa maitoa — hedelmällinen lukumateriaali maahanmuuttaja-opetukseen. – Helena Ruuska & Sanna-Marja Tuomi (toim.), *Moneja baareja tiellä toimivaan kaksikielisyys* s. 157–160. Äidinkielen opettajain liiton vuosikirja XLII. Helsinki: Äidinkielen opettajain liitto.
- WIIK, KALEVI 1981: *Fonetiikan perusteet*. Porvoo: WSOY.

KOTIKIELEN SEURAN OHJELMAA KEVÄÄLLÄ 2004

Kielenhuoltoilta

torstaina 5.2. klo 18.15 salissa 505 (huom. aika!)

Kielenhuolto — mitä ja miksi?

Keskustelun alustajina Pirjo Hiidenmaa ja Anne Mäntynen

Vuosikokous

sunnuntaina 14.3. klo 16.15 salissa 104 (huom. aika!)

Vårt land – Meidän maa

Seuran esimiehen Lea Laitisen esitelmä

Vuosikokousasiat

Deskriptiivisen kieliopin teemapäivä

lauantaina 24.4. klo 12–16 salissa 104

Iso suomen kielioppi ilmestymässä

Auli Hakulinen, Maria Vilkkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto,

Tarja Heinonen ja Irja Alho kertovat kokemuksiaan kieliopin kirjoittamisesta.

Tilaisuudet pidetään Tieteiden talossa (Kirkkokatu 6, Helsinki)

TERVETULOA!